

"המורה... אבל מה זה קשור אליך?"

סדנת מורים להטמעת חוזר מנכ"ל המתייחס לקשר בין מורים לתלמידים ברשתות
החברתיות

כתבה: אורית ברג

צוות פיתוח: מירב מגידוב, יפעת זץ, אורית זלינגר, נגה נחשון

הקדמה

מרחב האינטרנט והרשת החברתית בהם "חיים" כלנו, בדגש על ילדים ובני נוער, מהווים כיום אמצעי תקשורת לגיטימי, המפגיש בין המציאות האמיתית לבין המציאות הווירטואלית. הזירה האינטרנטית מזמנת לפתחם של אנשי החינוך שאלות והתמודדויות חדשות ומאתגרות בנושא קשר מורה-תלמיד. במסגרת סדנא זו בחרנו להפגיש את אנשי המקצוע עם עצמם ועם עולמם הייחודי של התלמידים ברשת, תוך התייחסות לדילמות העולות ממפגש זה.

הפעילות המוצעת כוללת שני מפגשים משלימים בני כשעה וחצי כל מפגש.

קהל יעד: צוותי שכבה / מליאת חדר מורים

מטרות

1. המורים יכירו את תכני החוזר, הוראותיו והנחיותיו
2. המורים יבינו את רוח הדברים ותפיסת העולם שבבסיס החוזר
3. המורים יפתחו מודעות לעמדותיהם ורגשותיהם כלפי סוגיית קשר מורה תלמיד ברשת
4. המורים יקיימו דיון אותנטי בסוגיית הקשר בין מורים לבין תלמידים ברשתות החברתיות
5. המורים יקבלו כלים להערכת אירועי קשר מורה תלמיד ברשת.
6. המורים יפתחו מנעד תגובות כלפי אירועי קשר מורה תלמיד ברשת.

מפגש ראשון - קשרת מורה תלמיד – דילמות

מטרות פעילות

- המורים יקבלו כלים להערכת אירועי קשר מורה תלמיד ברשת.
- המורים ינהלו דיון אודות אירועי קשרת.
- המורים יפתחו יכולת הכלה ותפיסת מסוגלות עצמית להתמודדות עם סוגיות קשר מורה תלמיד ברשת
- המורים יפתחו מנעד תגובות כלפי אירועי קשרת.

פתיחה

ניתן לבחור קטע מהרשת, כגון:

"שיר הפייסבוק עושים לי לייק" - <http://www.youtube.com/watch?v=Utlh9FhXYCE>

פייסבוק ארץ נהדרת - <http://www.youtube.com/watch?v=98RApZ-DqHo>

או כל שיר אחר שיפורסם באותו זמן וימצא חן בעני המנחה.

לחילופין, ניתן להציג את הקישור לתכנית "העולם הבוקר", בה מראיין אברי גלעד שני מורים המתייחסים להיבטים חיוביים ושיליים בקשר שבין מורים לתלמידים באמצעות הפייסבוק:

<http://www.youtube.com/watch?v=s1drOfsADIU> (לחיפוש בוטיוב: "מורים ותלמידים-חברים בפייסבוק?").

חלק א' – מעלים דילמות

כל מורה מוזמנת לחשוב על 2 דילמות מקצועיות, אתיות או אישיות הנוגעות לקשרת מורה-תלמיד עמן היא התמודדה במסגרת תפקידה כאיש חינוך (באופן ישיר ברשת, או נושאים שתלמידים והורים הביאו לגבי הרשת).

***כדאי להדגיש שנעסוק בנושא קשר מורה תלמיד או תלמיד ביחס לעצמו או מורה ביחס לעצמו ולא פגיעה של תלמיד בתלמיד שכן נושא חשוב זה יידון בהרחבה בהמשך.

את הדילמות כותבים על כרטיסיות ועורמים בערמה.

הערה - ניתן להכין מבעוד מועד עוד קלפים שמייצגים אירועי קשרת, למשל –

תלמיד שהצטלם עם המורה ובידיעתה בטויל, העלה זאת לפייסבוק .

תלמיד כתב בסטטוס שלו "המבחנים שלך בהיסטוריה הורסים לי את החיים"

תלמיד הקים קבוצה "גם אני רוצה לשרוף את בית ספר"

תלמיד פרסם סטטוס "כמה עוד אוכל לסבול. מישהו שומע אותי?"

תלמיד פרסם סטטוס "קבלתי 100 המורה חלי את 100 ממת"

תלמיד פרסם סטטוס "קבלתי 55 המורה חלי – למה?"

תלמיד בכיתה ח' פרסם הודעה: "מחר מסיבה אצלי בבית. ההורים בחו"ל והאלכוהול ללא הפסקה"

תלמיד בכיתה י' פרסם הודעה: "5' מחר כולם מבריזים מ-3 שעות היסטוריה. ניפגש בחוף גרדון"

מורה העלתה תמונה בה היא לבושה בבגדים מחובקת עם החבר.

מורה פרסמה סטטוס – "עוד 10 ימים חופש, איזה כיף!"

מנהל הציע חברות בפייסבוק למורה מהצוות

חלק ב' - "טוויים את הרשת לטובה"

מניחים על הרצפה שלושה חבלים המייצגים שלושה רצפים:

רלוונטי- לא רלוונטי

מחייב סנקציה ותגובה חינוכית-----מחייב תגובה חינוכית-----לא מחייב תגובה

ראוי לקשר מורה תלמיד(הולם)-----לא ראוי לקשר מורה תלמיד(הולם)-----לא ראוי (הולם)

1. כל מורה בתורה מרימה כרטיסיה מתוך ערמת הכרטיסיות שהמורות כתבו עם תיאור אירועי קשר מורה - תלמיד ברשת. כל מורה בתורה תתבקש לקרוא את תיאור האירוע ולמקמו על גבי הרצפים בליווי הסבר- מדוע בחרה למקם את האירוע בחלק זה של כל אחד מהרצפים. בשלב זה חשוב לבקש משאר המורות לא להביע את דעתן..

2. לאחר שהמורה מיקמה את כרטיס האירוע, נזמין את שאר המורות להתייחס, להגיב, להרהר בקול על החלטת העמיתה לצוות ואף להציע הסתכלות אחרת על האירוע באמצעות בחירת מיקום חדש לאירוע על הרצפים. מורה שמעוניינת למקם את האירוע בדרך שונה, תעשה זאת באמצעות כרטיסיה ריקה בצבע אחר שתקבל מהמנחה ועליה יכתב אזכור האירוע. גם בשלב זה המורות מוזמנות לחוות את דעתן (חשוב לציין כי לאורך כל הפעילות יש להשאיר את כלל הקלפים שמוקמו על הרצפים במקומם).

3. לאחר שחלקנו את כל הכרטיסים ודנו במקרים השונים, חשוב להוביל את משתתפי הסדנא להסתכלות רחבה באמצעות 'מבט על' על האירועים שמוקמו: היכן מיקמנו הכי הרבה פתקים? היכן הכי מעט? מה ניתן ללמוד מכך? מה הנחה את המשתתפות בקבלת ההחלטה היכן למקם את הפתק? אילו שאלות הן שאלו את עצמן?

קווים מנחים בניתוח האירועים – למנחה

- מהיכן נובעת הדינמיקה? מה מקור האמביוולנטיות במקרים של אי הסכמה?
- האם משתתפי האירוע הם בסמכות בית הספר בתוק הלירה האינטרנטית?
- האם קיימת נראות מודעת של האירוע? (היכן פורסם - סטטוס? בצי'אט אישי?).
- האם האירוע מחייב התערבות חינוכית?
- האם האירוע מחייב גם סנקציה?
- מהי התערבות חינוכית? מהי סנקציה?
- בהקשר שלנו... מה ההקשר בו נאמרו הדברים? (מי אמר למי, מתי ובאיזה הקשר...)
- האם יש פגיעה בתוכן הדברים? (צלפון, איילוי סוד, צנצנת הפרט, תדמית, מביק...)
- האם יש איום בתוכן הדברים? (חיזון, צנצנת, אלימות, סיכון)

הערה - ניתן להתאים את הפעילות לעבודה בקבוצות / במליאה. לשיקול דעת המנחה.

חלק ג' – דיון מסכם

- מה מצורר בק השיח?
- האם לדעתכם למשרד החינוך צריכה להיות אמירה בנושא קשרת בין מורים לבין תלמידים?
- מה לדעתכם התלמידים היו צוניט על אלה לו?
- האם לדעתכם יש אבחנה בין היותי אדם פרטי לבין היותי איש חינוך ברשת? מה מהות האבחנה? היכן היא רלוונטית? (שאלת הפרטיות? שאלת הזמנות? שאלת אבולות האחריות...)
- למה את כמורה לקוקה כדי לחוש מסוללת להתמודד עם סוגיית קשרת מורה - תלמיד?

מפגש שני - אז מה הם תפקידינו? ומה הם גבולותינו? והיכן המוגנות שלנו?

פתיחה

במפגש הקודם עסקנו בנושא קשרות בין מורים לתלמידים, תוך חשיבה והתייחסות לדילמות שונות. במפגש הנוכחי נכיר את חוזר המנכ"ל העוסק בנוהלי התקשורת הראויים בקרב מורים, תלמידים והורים במרחבי רשת האינטרנט בדגש על תקשורת באתרים בית-ספריים, ברשתות חינוכיות וברשתות חברתיות.

מקרינים את הציטוט הבא – בהתקשר לפעילות שחווינו:

"רשתות חברתיות מהוות מרחב לעיסוק בנושאים שונים- תחומי ידע ועניין, חברתיים ואישיים. בשל אופיין הפתוח וטשטוש הגבולות בין הפרטי- ציבורי- מקצועי והיעדר מנגנוני בקרה, השימוש בהן למטרות חינוך-הוראה-למידה מעלות סוגיות ודילמות מקצועיות ואתיות. על אנשי חינוך לפעול להעלאת מודעות התלמידים והוריהם לשימוש ברשתות החברתיות לחיוב ולשלילה. עליהם לפתח בקרב התלמידים כישורי חיים להתנהלות ברשת ולקבוע נהלים וכללים לשימוש מושכל ואתי באתרים בית ספריים וברשתות חברתיות."

*מתוך חוזר המנכ"ל

- [חוזר מנכ"ל תשע"ב 4.א' אתיקה ומוגנות ברשת](#)
- [סרטון המציג את עיקרי החוזר – מנהל מדע וטכנולוגיה](#)

חלק א' - חשיפת החוזר ותכניו

הצגת החוזר – מידע, רוח הדברים, הנחיות, מורכבות.

- א. עיקרי המשנה החינוכית
- ב. מונחון
- ג. איסור שימוש ברשת לאינטראקציות בינאישיות בין מורים לתלמידים

מזמינים את הצוות להתייחס לחוזר –

1. [מה מצוּר ככפּ הנספּק?](#) בשאלה זו אנו מזמינים את המורים לבדיקת עמדות אישיות. מנעד התגובות עשוי להיות רחב, מורים שיביעו כעס על ההתערבות בזכותם לחיות חיי רשת עצמאים, מורים שיתקשו לעשות שינוי בדפוסי התקשורת הקיימים, בתי"ס שכבר חיים ברשת החברתית ואלצו להפסיק זאת, ולהפך - מורים שעמדתם מחפשת אבחנה ברורה וחד משמעית בינם לבין התלמידים מחוץ לבית הספר, כולל ברשת... מורים שמרגישים שהרשת מהווה זירת סיכון ליחסי מורה תלמיד, מורים שלא מצויים ברשת ולא מעוניינים להתחבר אליה כלל ואחרים... יש לנהל את הדיון כך שתתאפשר הבעת מנעד הדעות, יהיה מקום לאוורור ולהבעה רגשית וערכית.

2. איפה לדעתכם, המסמך שהצגנו יפאס את תלמידיו? את הוריהם? בשאלה זו אנו מזמינים את המורים לחשוב ביחד על ההשתמעות של החלטות החוזר על שאר מעגלי העניין ובראשם התלמידים. שוב, מנעד התגובות יציג קרוב לוודאי את הקול שאומר שהתלמידים ישמחו על כל בידול וריחוק מהמורים, לעומת הקול שאומר שאנו נפסיד הצצה לזירה אותנטית וחשובה בחייהם, או הקול שיאמר שלבחור לא לדבר בשפה הכי שגורה בשפת הילדים (שפת הרשת החברתית) הופך את השיח עם המורים לפחות רלוונטי. יש לנהל את הדיון כך ששני קצוות ההשפעה יובהרו וידוברו. יש לשים לב לשונות בין הגילאים. כדאי להתייחס לאפשרות שעבור חלק מהתלמידים דחיית בקשתם לחברות ברשת החברתית עשויה להיתפס כדחייה מצד המורה. ומה על תלמיד שכבר אישרתי חברותו וכעת עלי לבטל? זו ההזדמנות לדבר על איך לשים גבולות בעדינות, אפשר להכניס לארגז הכלים של המורים את מושג ה"כשל האמפתי" של קוהוט וכיצד לקחת האחריות על כך שהיה כשל אמפתי מהווה מעשה אמפתי ומרככת את תחושת הפגיעה.
3. האם לדעתכם צריך לצעות תהליך מול התלמידים עם החלטת החוזר החדש? בדיון זה נזמין את המורים להתארגן לקראת פיתוח כלי בית ספרי לליווי פרסום החוזר (מכתב לתלמידים / מכתב להורים / שיעור בכיתה / סדנה מקוונת... ועוד).

המשך הצגת החוזר - התנהלות איש צוות חינוכי מול הורים ומול תלמידים

***דיון (כאפשרות)

- איילו רעשות צולאים בכט מול סעיף התנהלות אנשי הצוות החינוכי?
- מהי צמדתכט בנושא?
- האט סעיף זה שומר על מונות שתי האוכלוסיות - תלמידים, מורכים?
- האט סעיף זה נותן מידכט המורכים כלים להתנהלות ברשת? אט כן, איילו כלים?
- איילו דינמות צוללות מתוק סעיף זה...?

חלק ב' - סיכום

מה נשאר בי מהסדנא היום? – נסחו 2 תובנות.

דף למנחה הסדנא - נקודות ושאלות למחשבה...

- האינטרנט הוא מרחב תקשורת לגיטימי. נזהה עם המורים את המקומות המוחלטים - כל פגיעה בשם טוב/קללה או התאגדות נגד אחר נחשבת כפגיעה והפוגע מוגדר כפוגע; יחד עם זאת, אנחנו בוחרים להסתכל גם על התחום האפור ועל כן, לא נמנע מלהישאר בתחום הדילמה. ננסה להיפגש עם העמימות, עם מנעד התגובות, עם 2 המציאויות.... חשוב להמשיך ולחשוב:
- האם למורה יש תפקיד או מנדט לעקוב אחר התלמידים ברשת?
- האם אנחנו מודעים למרכאות בקול התלמידים?
- האם צריך להילחם בזה? האם אפשר להילחם בזה? האם נכון להילחם בזה ובו זמנית האם נכון להתעלם מזה?
- האם יש לנו זכות לומר לילדים ברשת – אל תקללו? אל תבטאו רגשות שליליים? מה כוחנו לבדוק זאת?
- האם התבטאות כמו – משעממת, היא לא מבינה כלום, כל המורים נגדי... היא התבטאות עוינת? נבחין בין סוגי אירועים שונים. למשל – מורה שקראה בפייסבוק שתלמיד עומד לעשן סמים ודווחה על כך. מורה שערב המבחן מתכתב עם תלמיד שמאופיין בחרדת בחינות, להרגעה. נפרגן למורים שראו ורחאים ברשת משאב חינוכי ותקשורתי.
- נגיב באמפטיה. חשוב שנפתח אצל המורים את האבחנה בין פגיעה ישירה לבין היחשפות לא ישירה לפגיעה, ובטווח כל ההשתמעויות והאופן שבו אנחנו ניגש לזה צריך להיות מודע וחכם. המוצא שונה – היעד זהה.
- חשוב להעביר מסרים חינוכיים, בהתבסס על דיאלוג מורה תלמיד, בדגש על כך שבסוגיית הרשת מתקיים דיאלוג ייחודי מורה תלמיד. יש להבין את עולמו של האחר, ובמקרה שלנו את עולמו הייחודי של הילד ברשת. בהקשר זה, חשוב לפתח הרבה מצבי דיאלוג ופחות מצבי סנקציה.
- להבחין בין יסודי לבין על יסודי. מתחת לגיל 13 הילד אינו מסוגל להתמודד רגשית עם הרב ממדיות ועם ההצפה של הרשת, קיים פער בין היכולת הטכנולוגית של הילד לבין רמתו הרגשית והבנתו, ובהקשר זה קיים גם אלמנט החיקוי.
- לזכור היטב – גם ברשת אתה איש חינוך, גם לנו כמורים, יש מחויבות. ועל כן, מן הראוי לשאול מה ראוי שנכתוב ברשת? מה ראוי לפרסם? האם לגיטימי שתלמידים יחשפו לדעות אישיות שלנו שלא נחשפות בכיתה? לתמונות אישיות מאוד? ועוד...
- לא להישאר לבד – להיוועץ, לשתף, להתייעץ.
- לסיכום, המפגש על הרצף שבין מה שקורה מחוץ לרשת ומה שקורה בתוך הרשת הינו מפגש מסוג חדש, "אפור" ועמום עדיין בעברנו. פעמים רבות דברים שמתרחשים במציאות מקבלים ייצוג ברשת וההיפך. בהקשר זה עולה שאלת הנכחות של בית הספר והסמכות של בית הספר מחוץ לזירת בית הספר. כאנשי חינוך, עלינו לפתח מנעד תגובות מגוון, החל מהעברת מסרים חינוכיים, בהתבסס על דיאלוג מורה- תלמיד המכוון להיכרות עם עולמו הייחודי של הילד ברשת ועד לנקיטת סנקציות במקרים של פגיעה.

הרשת

עשה ואל תעשה

תיבהל ואל תיבהל

תתקרב ואל תתקרב

תתחבר ואל תתחבר

רק לא ליפול בולא ליפול מ הרשת